

LAVASTAJANA ÄITI

Keskusteluja vanhemmuuden ja työn
yhteensovittamisesta

VERA KOTKANIEMI

Lavastustaiteen koulutusohjelma

2026

**TAIDE-
YLIOPISTO** *

Tiivistelmä

Päiväys: 25.04.2026

Tekijä: Vera Kotkaniemi

Koulutus- ja maisteriohjelma: Lavastustaiteen koulutusohjelma

Kirjallisen osion nimi: Lavastajana äiti - Keskusteluja vanhemmuuden ja työn yhteensovittamisesta

Kirjallisen työn sivumäärä: 48

Taiteellisen työn nimi: Little_star95- Ooksä online? Ensi-ilta 7.8.2025 Helsingin kaupunginteatteri, Studio Pasila

Lavastustaiteen maisterin kirjallinen opinnäytetyöni käsittelee lavastajan ammatin ja vanhemmuuden yhteensovittamista omasta näkökulmastani äitinä sekä viiden eri sukupolvea edustavan lavastajan haastattelujen kautta. Opinnäytetyötäni voi kuvailla vertaisten välisenä keskustelukokonaisuutena, jonka keskeisen lähdeaineiston haastattelut muodostavat. Haastatteluiden avulla pyrin selvittämään, millaisia keinoja ja ratkaisuja lavastajat ovat löytäneet työn ja perhe-elämän yhdistämiseen sekä miten vanhemmuus vaikuttaa heidän työskentelytapoihinsa ja luovaan prosessiinsa. Haastatteluissa käsitelen urapolkuja, perhetilanteita, työn kuormitustekijöitä sekä käytössä olevia tukiverkostoja. Lisäksi tarkastelen haastateltavien näkemyksiä työn ja perheen yhteensovittamisen tulevaisuudesta.

Peilaan näitä kokemuksia omiin havaintoihini, joissa korostuu luovan työn rajattomuus: työ seuraa usein vapaa-ajalle, eikä selkeiden rajojen asettaminen ole yksinkertaista. Opinnäyte tuo esiin ristiriidan, joka syntyy kahden merkityksellisen roolin – vanhemmuuden ja taiteellisen työn – välillä. Samalla se nostaa esiin laajemman, usein vaietun ilmiön esittävien taiteiden kentällä, jossa epäsäännölliset työajat haastavat perhe-elämää. Työni tavoitteena on avata aiheesta keskustelua lempeästi ja ratkaisukeskeisesti sekä etsiä keinoja tasapainon löytämiseen.

Opinnäytteeseen sisältyy myös taiteellinen osa, *Little_star95 – Ooksä online?* (2025), jonka kautta tarkastelen käytännössä työn ja perheen yhteensovittamista produktioprosessin aikana.

Asiasanat: Lavastaja, äiti, perhe, perhe-elämä, työ, vanhemmuus, yhteensovittaminen, sukupuoli

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	1
Sisällysluettelo	2
1. Alkusanat	4
2. Johdanto	6
3. Värjäytyminen	8
3.1. Lavastaja	9
3.2. Äiti	10

---

3. Haastattelut	12
3.1. Haastateltavien esittely	12
3.2. Haastattelukysymykset	14

---

4. Haastatteluaineisto	16
4.1. Taiteellinen ennakkosuunnittelu ja harjoituskausi	17
4.2. Tukijoukot	20
4.3. Muutos	22
4.4. Perhe voimavarana	23
4.5. Rajojen asettaminen ja ajankäyttö	26
4.6. Syyllisyys, riittämättömyys ja armollisuus	28

---

5. little_Star95 - ooksä online?	32
5.1. Työryhmän sana	33
5.2. Työn ja perheen yhteensovittaminen Little_star95 esitystä tehtäessä	43

---

6. Lopuksi	46
Lähteet	48

1. Alkusanat

Minulla on omakohtainen kokemus siitä, millaista on kasvaa taiteilijavanhemman lapsena. Lapsena minusta tuntui, että vanhemmalleni työ asettui tärkeysjärjestyksessä minun edelleni. Aikuistuessani tein tietoisia valintoja pois päin taide- ja teatterialalta, vaikka tunsin siihen vahvaa vetoa. Ala näyttäytyi minulle koko elämän kaappaavana mörköinä. Kuljin ammatillisessa mielessä eri suuntaan, kuin sisäinen ääneni minua ohjasi, vaikka käytinkin lähes kaiken vapaa-aikani teatterin ja taiteen parissa.

Valmistuin puusepäksi vuonna 2011 ja samana vuonna esikoiseni syntyi. Lapseni syntymä sinetöi lopullisen päätökseni, minun lapseni ei koskaan saisi tuntea olevansa toissijainen. Toinen lapseni syntyi, kun olin 29-vuotias. Elin perheelleni, tein “oikeita” töitä ja suoritin äitiyttä, samaan aikaan salaa haaveillen taiteilijan ammatista. Erosin lasteni isästä ollessani 30-vuotias ja yhteishuoltajuuden myötä, lapseni asuivat vuorotellen kummankin vanhemman luona. Tämä elämänmuutos sysäsi minut identiteettikriisiin, joka sai minut tajuamaan, että olen paljon muutakin, kuin äiti.

Nykyisen puolisoni kannustamana rohkaistuini lopulta hakemaan opiskelemaan esittävien taiteiden lavastusta. Sain opiskelupaikan, mutta lykkäsin opintojen aloitusta vuodella, koska kesken pääsykokeiden raskaustestiin piirtyi kaksi viivaa. Kuopukseni oli kahdeksan kuukautta, kun aloitin opiskeluni vuonna 2021. Lavastuksen opinnot ja lavastajan työ ovat unelmieni täyttymys. Kun aloitin opiskelun Teatterikorkeakoulussa, tuntui kuin olisin tullut kotiin. Päätin kirjoittaa tästä aiheesta, kun kesällä 2025 esikoiseni kysyi minulta, onko työ minulle tärkeämpää kuin hän. Tuntui kuin ympyrä olisi sulkeutunut.

Minulla on kolme lasta, kolme tytärtä, jotka kirjoitushetkellä keuhällä 2026 ovat 14, 13 ja 5-vuotiaita. Olen vähemmistössä sen suhteen, että harvalla opiskelutoverillani on lapsia, saatikka kolmea. Minulla ja entisellä kumppanillani on edelleen yhteishuoltajuus, ja kaksi vanhinta lastamme asuvat tasapuolisesti vuorotellen kummankin luona. Kuopukseni, nykyinen puolisoni ja minä asumme yhdessä. Opinnäytteessäni kirjoitan omasta kokemuksestani, uusperheen vanhemman näkökulmasta.

Kansilehden kuva on ottamani ja siinä ovat kaksi vanhinta lastani. Kuva on lopputulos lavastuksen pääsykokeiden tehtävänannosta, jossa piti kolmen kuvan perusteella

toteuttaa neljäs, tekniikaltaan määrittelemätön tuotos. Muistaakseni nämä kolme ennalta annettua kuvaa olivat kuva petrimaljasta jossa oli hometta, mustavalkoinen kuva jossa oli kaksi lasta rannalla ja kuva pellen kasvoista.

2. Johdanto

Lavastustaiteen kirjallisessa opinnäytteessäni tarkastelen lavastajan ammatin ja vanhemmuuden yhtälöä. Lähestyn aihetta omasta näkökulmastani äitinä, minkä lisäksi olen haastatellut viittä, eri vuosikymmenillä syntynyttä esittävien taiteiden kentällä työskentelevää tai työskennellyttä lavastajaa, joilla on lapsia. Nämä haastattelut muodostavat opinnäytteeni keskeisen lähdeaineiston. Kirjallinen opinnäytteeni ei ole akateeminen haastattelututkimus, vaan ennemminkin haastattelujen avulla toteutettu kollegiaalinen keskustelu, josta muodostuu taiteellisen opinnäytteen vastaparina toimiva kirjallinen osio. Haastatteluiden avulla halusin selvittää, millaisia keinoja haastateltavani ovat löytäneet vanhemmuuden ja lavastajan ammatin sujuvampaan yhteensovittamiseen.

Haastatteluissa kartoitin haastateltavien urapolkuja, perhetilanteita sekä nykyisiä työtilanteita. Lisäksi haastatteluissa käsiteltiin työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen liittyviä kokemuksia, siihen kytkeytyviä haasteita ja kuormitustekijöitä sekä käytössä olevia tukikeinoja ja ratkaisuja. Minua kiinnosti myös tietää, koettiinko vanhemmuuden vaikuttavan lavastajan työskentelytapoihin ja luovaan prosessiin. Lopuksi tarkastelin haastateltavien näkemyksiä työn ja perhe-elämän yhteensovittamisesta tulevaisuudessa. Opinnäytteessäni vertailen omia kokemuksiani haastateltavien lavastajien kokemuksiin työn ja vanhemmuuden yhteensovittamisesta. Haastateltavat esiintyvät opinnäytteessä anonyymeinä, sillä halusin suojella heidän perhe-elämänsä yksityisyyttä.

Rakastan lapsiani ja perhettäni, mutta myös työtäni – ja näiden yhteensovittaminen tuntuu usein ristiriitaiselta. Olisi houkuttelevaa ajatella, että työn ja perheen voisi pitää erillään – keskittyä töissä työhön ja kotona perheeseen – mutta lavastajan arjessa se ei ole niin yksinkertaista. Luovalle työlle on ominaista, ettei se toimi kellokorttiperiaatteella, työasiat seuraavat myös vapaa-ajalle ja vaikka toisaalta työn antama vapaus on ihanaa, sen rajattomuus voi myös viedä mukanaan.

Välillä perhe häiritsee keskittymistäni työhön, ja huomaan ajattelevani, kuinka helppoa olisi ilman sitä vain uppoutua luovan prosessin vietäväksi. Toisaalta taas työ seuraa mukana kotiin, ja tuntuu usein, että kotona on paikalla vain kuori minusta, kun ajatukseni liitelevät töissä. Kun lavastaja määrittelee itse työaikansa ja haluaa tehdä

parhaansa, on tekemiselle hankala asettaa rajoja. Tiedän, että ilman perhettä työni täyttäisi kaiken tilan.

En kirjoita ainoastaan siitä, miten hankalalta, joskus jopa mahdottomalta äitiyden ja lavastajan ammatin yhdistäminen välillä tuntuu, vaan pohdin myös sitä, miten suuresta puhumattomasta ilmiöstä oikeastaan on kyse. Tosiasia on, että monella lavastajalla on jälkikasvua ja ammatin epäsäännölliset ja ennalta hankalasti tiedossa olevat aikataulut luovat omat haasteensa yhtälöön. Toiveenani on avata keskustelua lempeään, ratkaisukeskeiseen ja kannustavaan sävyyn. Opinnäytteessäni etsin vastausta siihen, miten voisin parhaimmalla mahdollisella tavalla yhdistää kaksi vahvaa osaa identiteettiäni, äitiyden ja lavastajan ammatin. Haluaisin löytää tasapainon, jotta voisin tulevaisuudessa toimia sekä ammatissani että vanhempana ilman jatkuvaa kokemusta siitä, että laiminlyön jompaakumpaa.

Olen opiskeluvuosieni aikana usein puhunut kodin ja taiteilijuuden välisestä kitkasta, mutta ainoastaan toisten äitien kanssa. Minulle aiheen valinnassa oli kyse puhtaasti siitä, että päivittäin pohdin sitä, miten voisin löytää balanssin rakastamani ammatin ja perheeni välillä. Väitän, että yhteiskunnassamme nähdään edelleen hyvin eriarvoisina äidin ja isän roolit ja omaa ajatustani äitiydestä ohjaavat myös nämä vanhat ja kankeat ajatusmallit.

Opinnäytteeseeni kuulu myös taiteellinen osa, Helsingin Kaupunginteatterin Nykyesityksen näyttämön produktio *Little_star95 -Ooksä online?*, jonka ensi-ilta oli Studio Pasilassa elokuussa 2025. Esittelen taiteellisen opinnäytetyöni ja miten työn ja perheen yhdistäminen mielestäni sujui tämän produktion osalta.

3. Värjäytyminen

Työtä ja perhettä pidetään usein erillisinä elämäalueina. Oma kokemukseni on, etten voi pitää työtäni ja perhettäni täysin erillään toisistaan, enkä oikeastaan haluaisikaan. Omassa elämässäni työni ja perheeni ovat jatkuvasti vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja koen sen rikkautena sekä perheen että työnkin näkökulmasta. Riikka Kivimäki käsittelee vanhemmuuden tilaa työelämässä väitöskirjassaan, *Vanhemmuus työpaikoilla* (2009). Kivimäki kuvaa perheen ja työn yhteensovittamista kauniisti. “Perheen, vanhemmuuden ja työn yhteensovittamisen prosessit eivät ole pelkästään fyysisiä, psyykkisiä tai arkielämän käytännöllisiä aikatauluja. Nämä järjestelyt ovat myös kohtauspiste, jossa ihminen voi yhdistää elämäkokonaisuudessaan erilaisia elementtejä.” Ajattelen Kivimäen tarkoittavan, että työn, perheen ja vanhemmuuden yhteensovittaminen ei ole vain käytännön järjestelyä – kuten aikataulujen tekemistä, jaksamisen hallintaa tai arjen pyörittämistä. Se on myös elämän pituinen, merkityksellinen prosessi, jossa eri elämän osa-alueet kohtaavat. (Kivimäki 2009,131)

Kivimäki esittelee ruotsalaisten tutkijoiden Elisabeth Näsmanin ja Ann Lunden Jakobyn käyttämän termin *värjäytyminen*. Näsman ja Jakoby ovat kuvanneet värjäytymisellä nimenomaan työn yksisuuntaista vaikutusta perheeseen. Kivimäki on kuitenkin voinut osoittaa, että värjäytyminen on kaksisuuntaista ja myös perhe ja vanhemmuus vaikuttavat työhön. Mielestäni värjäytyminen kuvaa oivallisesti sitä, miten työ valuu perhe-elämän piiriin, mutta näin käy myös toisinpäin, perhe vaikuttaa työelämään. Näen käsitteen värjäytyminen talouspaperiarkkina. Talouspaperiarkki on pöydällä ja sen toiselle puolelle on kaatunut mehua ja toiselle puolelle maitoa, pikkuhiljaa värit sekoittuvat toisiinsa, eikä värjäytymistä voi estää. (Kivimäki 2009,131)

3.1. Lavastaja

Lavastajan työ on yhdistelmä taiteellista, käytännöllistä ja hyvin yhteisöllistä työtä.

Lavastaja on osa taiteellista työryhmää ja suunnittelee esityksen visuaalisen maailman, sen mitä katsoja näyttämöllä näkee. Lavastajan työ voi esimerkiksi alkaa ohjaajan ottaessa yhteyttä, ja kysyessään lavastajaa mukaan taiteelliseen työryhmään.

Ennakkosuunnitteluvaiheessa työtahdin määrää lavastaja itse. Tämä vaihe tarjoaa paljon vapautta, mutta vaatii myös vahvaa itseohjautuvuutta. Taiteellisen ennakkosuunnittelun tarkoitus on aluksi synnyttää ideoita ja näistä ideoista, luonnoksista, materiaaleista, väreistä, tyyleistä ja hahmotelmista konkreettinen suunnitelma ennen toteutuksen aloittamista. Lavastajilla on omat metodinsa siihen, miten he ennakkosuunnittelua tekevät. Itse koen tärkeinä alkuvaiheen keskustelut työryhmän kanssa esityksen maailmasta, paikasta/paikoista, tunnelmasta ja tyylistä. Näiden keskustelujen pohjalta alan piirtämään näyttämöllistä kuvaa päässäni, joka tarkentuu ennakkosuunnittelun edetessä. Ennakkosuunnittelua rytmittää usein ohjaajan ja mahdollisesti muun taiteellisen työryhmän kanssa järjestetyt tapaamiset ja raami- ja mallipalaverit.

Raamipalaveri on teatterituotannon alussa tapahtuva tapaaminen, jossa ohjaaja, lavastaja, valosuunnittelija, äänisuunnittelija ja pukusuunnittelija sekä muut taiteelliset, tekniset, tuotannolliset ja markkinoinnista vastaavat avainhenkilöt kokoontuvat yhteen keskustelemaan tulevan produktion “raameista”. Sen tarkoitus on määrittellä produktion taiteelliset, ajalliset ja käytännölliset puitteet, sekä tuoda esiin mahdolliset haasteet ja erityistoiveet. Tämän vaiheen jälkeen alkaa konkreettinen työvaihe, joka kuuluu jokaisen lavastajan työnkuvaan. Pienoismallin rakennus ja/tai digitaalinen mallinnus ja työkuvien piirtäminen, jotka mallipalaverissa esitellään samalle joukolle kuin raamipalaverissa. Mallipalaverin jälkeen lavastaja antaa verstaalle työpiirustukset ja toteutus alkaa. Lavastaja tekee tiivistä yhteistyötä muiden taiteellisen työryhmän jäsenten kanssa, ohjaajan, valosuunnittelijan, äänisuunnittelijan sekä pukusuunnittelijan kanssa läpi produktion.

Suuremmissa tuotannoissa lavastuksen toteuttavat lavasterakentamisen ammattilaiset, pienemmissä produktioissa toteutuksesta voi vastata myös lavastaja itse.

Toteutusvaiheessa lavastaja valvoo lavasteiden rakentamista ja varmistaa, että ne vastaavat suunnitelmaa ja aikataulu pitää. Oman kokemukseni perusteella lavastamon

tekninen henkilökunta suosii pienoismallin rakentamista digitaalisen mallin ohessa (jos sellainen on). Harjoituskaudella lavastaja on paikalla vaihtelevasti ja usein ennakkoon ei voi tietää, kuinka paljon. Harjoituksissa lavastaja työskentelee läheisesti ohjaajan, muiden suunnittelijoiden ja näyttämön teknisen henkilökunnan kanssa. Teatterissa työt jakautuvat usein päiväharjoituksiin ja iltaharjoituksiin eli puhutaan kaksiosaisesta työpäivästä. Työpäivä voi olla esimerkiksi kello 10-14 ja 18-22. Harjoitusten välissä on noin neljän tunnin tauko, joka usein ei tarkoita taukoa lavastajalle. Välissä lavastaja käy usein lavastamossa ja työskentelee näyttämöhenkilökunnan kanssa. Lavastajan päivät voivat siis pahimmassa tapauksessa venyä 12 tuntiseksi.

Lavastajan matka produktion ensimmäisistä keskusteluista ja ideoista ensi-iltaan saattaa olla pitkä, joskus se vie monia vuosia ja jokaisen produktion kohdalla matka on erilainen. Lavastajan arki ei ole säännöllistä ja usein aikataulut elävät ja työajat venyvät. Työ on intensiivistä ja vaatii sitoutumista, joustavuutta ja luottamusta, sekä itseen ja omaan näkemykseen, että työryhmään. Kukaan muu, kuin lavastaja itse, ei voi hänen työtään tehdä.

3.2. Äiti

Vanhemmuus on kokonaisvaltainen ja elinikäinen tehtävä, jonka luonne muuttuu lapsen kasvaessa. Vanhemmuus on ihanaa ja kamalaa. Se on hoivaa, huolta, epätoivoa, iloa, väsymystä, rakkautta, jännitystä, turhautumista ja tylsyyttä. Kun saan ja minun pitää olla vastuussa toisesta ihmisestä, tuntuu se välillä pelottavalta. Entä jos teen virheitä? Entä jos en osakaan? Entä jos epäonnistun? Miten minun olisi hyvä kulloinkin toimia? Miten voin parhaiten tukea lastani? Vanhemmuus jos jokin, on valtaa ja tuota valtaa pitää käyttää oikein. Koen perhe-elämän tasapainoiluna omien ja toisten tarpeiden välillä. Arjen, vapaa-ajan, levon, läheisyyden ja työn jatkuvana vuorotteluna.

Perhe-elämä on suurimmalta osaltaan ihan tavallista, arkista yhdessä olemista ja läsnäoloa. Perhe-elämään kuuluu erilaisia vaiheita, riippuen siitä, minkä ikäisiä lapset ovat. Lapsen kasvaessa vanhemman tuen ja huomion tarve muuttuu – vauvalla ja murrosikäisellä on hyvin erilaiset tarpeet. Iästä riippumatta lapsi tarvitsee kuitenkin aina

runsaasti huomiota ja vanhemman läsnäoloa. Perhe-elämä on tunteikasta ja aikaa vievää, intensiivistä ja joskus suorastaan yhtä kaaosta, josta yrittää vain selvitä hengissä seuraavaan päivään. Pikkulapsivaiheessa samat asiat toistuvat päivästä toiseen ja arki nojaa vahvasti rutiineihin. Herätys, aamupala, päivähoitoon vieminen, sieltä hakeminen, illallinen, iltapala ja nukkumaan. Seuraavana päivänä sama homma alusta.

Koen, että saan perheeltäni, kumppaniltani ja lapsiltani, suunnattoman paljon merkityksellisyyttä, voimavaroja, sisältöä ja iloa elämäni. Äitiys on vahva osa identiteettiäni ja perhe-elämä muovaa tapani ajatella, sekä sitä, miten suhtaudun ja näen maailman. Saan perhe-elämästä jatkuvasti uusia näkökulmia ja inspiraatiota, josta ammennan myös työhöni.

3. Haastattelut

Haastattelin opinnäytettäni varten viittä lavastajaa. Lavastajat eivät esiinny opinnäytteessäni oikeilla nimillään ja kutsun heitä peitenimillä Moniosaaja, Opettaja, Kiinnitetty Mies, Kiinnitetty Nainen ja Freelancer. Päädyin peitenimiin, jotka erottuvat selkeästi toisistaan ja kuvastavat haastateltavaa henkilöä, kuitenkin paljastamatta henkilöllisyyttä. Halusin pyytää haastateltavaksi eri ikäisiä ja eri vuosikymmenillä työskennelleitä lavastajia, jotka ovat kulkeneet erilaisia urapolkuja. Heidän ammattinsa lisäksi haastateltaviani yhdistää se, että heillä kaikilla on lapsia. Haastatteluiden avulla halusin selvittää alalla pitkään työskennelleiden ajatuksia kodin ja työn yhteensovittamisesta.

Suoritin kaikki haastattelut yksilöhaastatteluina ja nauhoitin keskustelut, jonka jälkeen litteroin nauhoitukset. Halusin luoda haastattelutilanteesta mahdollisimman epämuodollisen ja rennon. Esitin kaikille haastateltaville samat kysymykset, mutta välillä keskustelu otti vallan ja saatoimme lähteä juttelemaan muistakin asioista.

3.1. Haastateltavien esittely

Lavastaja Moniosaaja

Moniosaaja on noin 35-vuotias nainen. Hän on työskennellyt lavastajana noin 15 vuotta ja tekee myös puku- ja videosuunnittelua. Moniosaaja on työskennellyt freelancerina isoissa ja pienissä ammattiteattereissa, hän on tehnyt oopperaa, sirkusta, tanssia ja musikaaleja sekä ollut mukana myös pienemmissä, apuraharahoitteisissa vapaan kentän produktioissa. Tällä hetkellä moniosaajalla on kuukausipalkkainen, kulttuurituotantoon liittyvä työ, jonka lisäksi hän tekee satunnaisia lavastussuunnitteluja. Tämän lisäksi hän on tehnyt johtamisen opintoja. Moniosaajalla on kaksi alakouluikäistä lasta, joiden isän kanssa hänellä on yhteishuoltajuus. Moniosaaja sai molemmat lapsensa lavastuksen opintojen aikana.

Lavastaja Opettaja

Opettaja on noin 70-vuotias eläkkeellä oleva nainen. Hän on tehnyt pitkän ja tunnustetun uran freelancerlavastajana ja pukusuunnittelijana, jonka lisäksi hän on toiminut myös pitkään lavastustaiteen opetustehtävissä. Opettajalla on kaksi aikuista lasta, joista ensimmäinen syntyi Opettajan vielä opiskellessa ja toinen parin vuoden jälkeen valmistumisesta.

Lavastaja Kiinnitetty Mies

Kiinnitetty Mies on keski-ikäinen ja hän on vakinaisessa työsuhteessa yhdessä Suomen isoimmista teattereista, johon hän sai kiinnityksen pian valmistumisensa jälkeen. Hän on tehnyt vierailuja lukuisissa muissa teattereissa Suomessa sekä ulkomailla. Hänellä on kaksi yläkouluikäistä lasta ja puoliso. Kiinnitetyn Miehen lapset syntyivät pienellä iäkerolla pian hänen valmistumisensa jälkeen.

Lavastaja Kiinnitetty Nainen

Kiinnitetty Nainen on noin 60-vuotias ja hän työskentelee lavastajana ja pukusuunnittelijana suuressa suomalaisessa teatterissa, jossa hän on tehnyt pitkän uran. Kiinnitetty Nainen on ollut vakinaisessa työsuhteessa myös toisessa isossa VOS-teatterissa. Hän on vakinaisen lavastajan työn ohessa lavastanut kesäteatteria ja lisäksi työskennellyt myös näyttelyarkkitehtina. Kiinnitetyllä Naisella on yksi aikuinen lapsi, jonka hän sai ollessaan opiskelija.

Lavastaja Freelancer

Freelancer on noin 40-vuotias muunsukupuolinen Helsingissä asuva lavastaja. Hän on tehnyt noin 20 vuotta freelancerlavastajan töitä pääosin keskisuurissa teattereissa pääkaupunkiseudulla. Freelancerilla on kumppaninsa kanssa yksi lapsi, joka on päiväkotikäinen.

3.2. Haastattelukysymykset

Päädyin kysymään yleisten, henkilöä koskevien taustatietojen lisäksi seuraavia kysymyksiä, koska ne mietityttävät minua ja pohdin lähes päivittäin vanhemmuuden ja työn välistä suhdetta. Tavoitteenani oli haastatteluiden kautta tuottaa aineistoa, joka toisi esiin haastateltavien henkilökohtaisia kokemuksia ja näkökulmia sekä syventäisi ymmärrystä aiheesta sekä yksilötasolla, että yleisemmällä tasolla.

1. Työn ja vanhemmuuden yhdistäminen

- Miten koet lavastajan työn ja vanhemmuuden yhdistämisen arjessa?
- Millaisia haasteita tai kuormittavia tekijöitä olet kohdannut?
- Koetko, että olet joutunut kieltäytymään/jäänyt paitsi joistain työn tai perheen vuoksi?
- Oletko tuntenut riittämättömyyden ja syyllisyyden tunteita työstä / perheestä

2. Mahdollisuudet ja tukikeinot

- Mitkä tekijät ovat auttaneet sinua yhdistämään työn ja vanhemmuuden?
- Onko työnantajilla, kollegoilla tai työyhteisöllä ollut roolia tässä?
- Millaisia käytännön ratkaisuja (esim. aikataulutus, tukiverkosto, etättyö) olet käyttänyt?

3. Kokemukset ja näkemykset

- Onko vanhemmuus mielestäsi vaikuttanut tapaasi tehdä lavastajan työtä?
- Oletko kokenut, että perhe-elämä ja vanhemmuus tuovat jotain työhösi? (sisällöllistä ammennettavaa, voimavaroja, inspiraatiota?)

4. Tulevaisuus

- Miten näet omat mahdollisuutesi yhdistää työ ja perhe tulevaisuudessa?

- Mitä neuvoja antaisit lavastajille, jotka ovat perheellisiä tai harkitsevat perheen perustamista?
- Onko jotain, mitä haluaisit vielä lisätä?

4. Haastatteluaineisto

Tässä luvussa kerron, mitä seikkoja haastatteluaineistosta nousi esiin ja mitkä aihealueet olen nostanut tarkempaan tarkasteluun ja pohdintaan.

Haastatteluista kävi selvästi ilmi, etten ole ainoa perheellinen lavastaja, jolle työn ja vanhemmuuden yhteensovittaminen tuottaa ajoittain haasteita monellakin eri tavalla. Toisaalta tämä ei yllättänyt, sillä yhteensovittamisen kokeminen täysin mutkattomana olisi mielestäni ollut poikkeuksellista. Myös omat kokemukseni, sekä vuosien varrella käymäni keskustelut muiden lavastaja- ja taiteilijaäitien kanssa ovat vahvistaneet käsitystäni siitä, että työn ja perhe-elämän ristiriitaiset tunteet ovat monille yhteisiä.

Hyvä paineensietokyky nostettiin keskeiseksi taidoksi sekä lavastajan työssä että vanhemmuudessa ja erityisesti näiden kahden yhteensovittamisessa. Haastateltavieni mukaan välillä on hyväksyttävä, että elämä on hetkellisesti kaottista, ja siedettävä olosuhdetta sellaisena kuin se on. Kiireen ja stressin keskellä korostuu kyky tunnistaa, mikä juuri nyt on olennaisinta.

Luvussa 4.1. Taiteellinen ennakkosuunnittelu ja harjoituskausi, pohdin lavastajan työn kahta eri työvaihetta, taiteellista ennakkosuunnittelua ja harjoituskautta ja mitä nämä työvaiheet tarkoittavat lavastajan arjessa ja suhteessa vanhemmuuteen.

Luvussa 4.2. Tukijoukot, nostan esiin tukijoukkojen ja puolison merkityksen perheelliselle lavastajalle. Kaikki haastateltavani kokivat, että vanhemmuuden ja lavastajan ammatin voi yhteensovittaa, mutta se vaatii paljon työtä ja ennen kaikkea toista ihmistä tai ihmisiä.

Luvussa 4.3. Muutos, kirjoitan muutoksista, jotka moni haastateltavistani oli huomannut tapahtuneen esittävien taiteiden kentällä, ja mitä nämä muutokset tarkoittavat perheellisen lavastajan näkökulmasta.

Luvussa 4.4. Perhe voimavarana, kirjoitan haastatteluaineistosta esiin nousseista perhe-elämän myönteisistä vaikutuksista lavastajalle

Luvussa 4.5. Rajojen asettaminen ja ajankäyttö, pohdin rajojen asettamisen vaikeutta ja tärkeyttä suhteessa perhe-elämään.

Luvussa 4.6. Syyllisyys, riittämättömyys ja armollisuus, pohdin syyllisyyden ja riittämättömyyden kokemuksia suhteessa vanhemmuuteen ja perhe-elämään.

4.1. Taiteellinen ennakkosuunnittelu ja harjoituskausi

“Kun aikataulunsa suunnittelee itse, pystyy kotona perheen kanssa viettämään välillä enemmän aikaa, kuin monessa muussa työssä.” -Moniosaaja

Haastateltavistani lavastajista Freelancer jakaa lavastajan työn karkeasti kahteen osaan, ennakkosuunnittelujaksoon ja harjoituskauteen. Freelancerin mukaan ennakkosuunnittelukauden pystyy hyvin sovittamaan perheellisen ihmisen arkeen, koska silloin pystyy itse joustavasti määrittämään, koska työtä tekee. Freelancer vie aamulla lapsen päivähoitoon, tekee ennakkosuunnittelua kotona ja hakee lapsen päiväkodista iltapäivällä. “Ehdin jopa laittaa ruokaa ja joskus siivotakin. Silloin (ennakkosuunnittelukaudella) kello 8-16 elämä on täysin mahdollista, enkä koe tekeväni sen mahdottomampia temppuja, kuin kukaan muukaan pienen lapsen vanhempi”.

Harjoituskauden alkaessa tilanne tosin muuttuu. Freelancer kertoo olevansa lavastaja, joka haluaa olla lähtökohtaisesti aina harjoituksissa läsnä ja se tekee tilanteesta hankalan, suhteessa perheen aikatauluihin. Tosiasia on, että harjoituskauden iltaharjoitukset ovat haastavat perheelliselle. Olen pohtinut syytä iltaharjoitusten pitämiseksi. Kun tein keväällä 2025 Lahden Kaupunginteatterissa *Nysä, jättiläismäisen pienen seikkailua*, teatterissa oli juuri siirrytty tuotantomalliin, jossa harjoituspäivä oli yksiosainen, kello 10-16. Minusta yksiosainen päivä oli oikein toimiva, eikä minun tarvinnut koko harjoituskaudella olla kuin kuin muutama yön poissa kotoa. Tuntuukin, että perustelu iltaharjoituksille on teatterityön historiallisissa rakenteissa.

Moniosaaja kokee lavastajan työhön liittyvän ajankäytön vapauden, nimenomaan ennakkosuunnitteluvaiheessa, olevan perheen kannalta sen parhaimpia puolia. Moniosaaja kertoo tekevänsä suunnittelutyötä usein kotona ja kokee positiivisena asiana perheenkin näkökulmasta sen, että saa itse määrittellä milloin ja miten työtä tekee.

Moniosaaja kokee lasten syntymän jälkeen oman työn jaksottamisen helpottuneen. “OK nyt ne lapset nukkuvat tuossa välissä tunnin, niin se on mulle tehokasta työaikaa ja sitten kun ne herää, niin sitten työnteko loppuu”, Moniosaaja sanoo.

Kiinnitetyn Miehen mielestä lavastajan työssä on kaksi kolikon puolta, kun miettii ajankäyttöä. Työn ajankäytöstä pystyy päättämään usein itse ja se antaa paljon vapautta, kääntöpuolena voi nähdä sen, että kun itse pitää ja voi päättää milloin menee esimerkiksi harjoituksiin, muodostaa se väkisinikin vastakkainasettelun perheen ja työn välille. Esimerkkinä erilaisesta, hyvin selkeästä ja kaikkien siihen liittyvien osapuolien helposti ymmärrettävästä työstä teatterissa Kiinnitetty Mies toteaa: “Näyttelijälle on selvää, milloin hänen pitää olla paikalla ja milloin ei, eikä siihen liity mitään hämmäistä, päättää itse milloin olet paikalla-puolta.” Hänen mukaansa työkokemuksen myötä tietynlainen ylireipas palveluhenkisyys karisee pois. “Ei tarvitse enää lähteä ajatuksesta, että pitää vaan niillä jollain tuntosarvilla vähän aistia sitä, että pitäisikö täällä (harjoituksissa) olla vai ei.” Hänen mukaansa myös ennakointikyky kehittyy ajan myötä, joka auttaa tiedostamaan milloin harjoituksissa on hyvä olla paikalla ja milloin taas ei. Harjoituksissa ei Kiinnitetyn Miehen mielestä kannata tyhjänpanttina istua, eikä hän niin enää teekään. Kiinnitetyn Miehen lapset ovat nyt teini-ikäisiä, ja hän kokee, ettei häntä myöskään kaivata kotona samalla tavalla kuin lapsien ollessa pieniä.

Vanhemmuus herätti myös Kiinnitetyn Naisen pohtimaan, tarvitseeko lavastajan oikeasti olla jokaisessa harjoituksessa läsnä ja pitääkö aivan kaikessa olla itse mukana. “Kun lapsen syntymän jälkeen ei voinut enää olla yötäpäivää teatterilla, oli pakko opetella luottamaan siihen, että muutkin tekevät”. Kiinnitetyn Naisen mukaan hänen delegointitaitonsa kehittyivät lapsen myötä ja hänellä on lisäksi toinenkin näkökulma aiheeseen. “Jos jatkuvasti istuu harjoituksissa, niin kohta ei näe enää mitään.” Hänestä tekee hyvää ottaa välillä etäisyyttä näyttämöön, näin pystyy näkemään sen taas uusin silmin. Kiinnitetty Nainen sanoo, että mitä enemmän esitys nojaa ennakkosuunnitteluun ja toisaalta myös ohjaaja haluaa edetä ennakkosuunnittelun ja lavastajan näyttämökuvien mukaan, sitä vähemmän lavastajan tarvitsee olla harjoituksissa mukana. Jos kyseessä on lavastajalle entuudestaan tuntematon ohjaaja, Kiinnitetyn Naisen mukaan lavastaja näkee pian harjoitusten alkaessa, toteuttaako ohjaaja

ennakkosuunnittelun pohjalta tehtyä suunnitelmaa, vai lähteekö esitys jonnekin muille teille.

Myös Opettaja teki ennakkosuunnittelua päivisin kotonaan, kun lapset olivat päivähoitossa tai koulussa. Välillä töitä tuli tehtyä myös öisin, kun muuta aikaa työntekoon ei yksinkertaisesti vain ollut. Harjoituskauden alkaessa kotona ei ehtinyt käydä kuin nukkumassa. “Joitakin viikkoja ennen ensi-iltaa ne työpäivät olivat ihan järjettömiä. Siinä oppi tekemään pakkaseen ruokaa”, Opettaja kertoo.

Iltaharjoitukset koettiin lavastajan työn hankalimmaksi vaiheeksi suhteessa perhe-elämään ja etenkin pikkulapsiarkeen. Muistan erään lavastajakollegan kertoneen, että hänen lastensa ollessa pieniä, koko perhe nukkui yhdessä perhepedissä. Se oli lavastajan keino olla lähellä lapsiaan edes öisin, kun kaikki illat kuluivat töissä. Tosiasia on, että harjoituskauden iltaharjoitukset ovat haastavat perheelliselle. Olen pohtinut syytä iltaharjoitusten pitämiseksi. Kun keväällä 2025 tein lavastus- ja pukusuunnittelun Lahden Kaupunginteatterin koko perheen esitykseen Nysä, jättiläismäisen pieni seikkailu oli teatterissa juuri siirrytty uuteen tuotantomalliin, jossa harjoituspäivä oli yksiosainen, kello 10-16. Koin tämän uudistuksen erittäin hyvänä asiana. En viettänyt kuin muutaman yön poissa kotoa. Tuntuu, että perustelu iltaharjoituksille on teatterityön historiallisissa rakenteissa.

Itse olen tähän asti tehnyt suunnittelutyötä pääosin aina koululla ja tarkoitan tällä esimerkiksi konkreettisen pienoismallin rakentamista. Valmistumisen jälkeen koittaa ajat, jolloin täytyy siirtyä muualle tekemään ennakkosuunnittelutyötä. Aluksi tämä tarkoittaa luultavasti suunnittelua kotona, ja täytyy myöntää, että ajatus töidentekemisestä siellä jännittää minua. Haastateltaviltani sain kuitenkin rohkaisevia kommentteja kotona työskentelyn puolesta.

Poimin haastatteluaineistosta tärkeän havainnon lavastajan läsnäolosta harjoituksissa. Kun oma praktiikka alkaa hahmottuman yhä selkeämmin esitys esitykseltä, se tuo varmuutta ja syventää ymmärrystä siitä, milloin ja kuinka paljon harjoituksissa on tarpeen olla läsnä. Oma praktiikkani on vielä muotoutumassa, ja näenkin tärkeänä rakentaa sitä alusta alkaen perhe-elämän realiteetit huomioiden. Myös jokainen tehty produktio ja niiden myötä karttuva kokemus syventävät ymmärrystäni tästä tasapainosta ja tuovat lisää itsevarmuutta luottaa omaan näkemykseeni. Olen toiveikas, että

tulevaisuudessa osaan entistä paremmin tunnistaa harjoituskauden olennaiset taitekohdat ja ne hetket, jotka ovat lavastajan läsnäolon kannalta tärkeitä.

4.2. Tukijoukot

“ilman sitä toista aikuista, joka pystyy myös joustamaan, niin mä en käsitä miten tähän pystyisi.” -Freelancer

Kaikki haastateltavani korostivat, että ilman toimivaa tukiverkkoa lavastajan työn ja vanhemmuuden yhteensovittaminen olisi ollut – tai olisi edelleen – hyvin vaikeaa, ellei jopa mahdotonta. Haastatteluaineistossa nousi vahvasti esiin puolison keskeinen merkitys, minkä tunnistan omasta kokemuksestanikin. Puoliso toimii usein perheellisen lavastajan työn mahdollistajana: hänen vastuulleen jää arjen sujuvuus silloin, kun lavastaja on työssä. Tämä tarkoittaa käytännössä lasten viemisiä ja hakemisia, ruokailuja, pyykkien pesua, harrastuksiin kускаamista, iltarutiineja sekä sairastuneen lapsen kanssa kotiin jäämistä. Kun aloitin opiskeluni Teatterikorkeakoulussa, kuopukseni oli kahdeksan kuukauden ikäinen. Puolisoni jäi tuolloin vanhempainvapaalle, kunnes lapsi täytti kaksi vuotta ja aloitti päivähoidossa. En olisi pystynyt edistämään opintojani samalla tavalla, kuin miten nyt olen pystynyt, ilman puolisoani. Koen, että työni vaatii usein kumppaniltani ja lapsiltani paljon ymmärrystä ja venymistä. Puolisoni kanssa jaamme vanhemmuuden vastuut ja arjen pyörittämisen vähintäänkin puoliksi. Kausina, jolloin minulla on paljon töitä, ottaa puolisoni vetovastuun arjesta, koska ilman sitä, en yksinkertaisesti voisi tehdä töitä. Monille haastateltavista isovanhemmat, muut sukulaiset ja ystävät muodostavat tärkeän arjen tukiverkon. Myös itselläni on toimiva tukiverkko: omat vanhempani asuvat lähellä ja auttavat perhettämme usein, ja lisäksi puolisoni äiti hoitaa lastamme säännöllisesti. Tuki korostuu erityisesti yllättävissä tilanteissa, kuten lapsen sairastuessa tai silloin, kun molemmilla vanhemmilla on samanaikaisia iltamenoja. Toimiva tukiverkko kannattelee arkea, kun taas sen puute voi tehdä siitä kuormittavaa – erityisesti pienten lasten kanssa ja etenkin yksinhuoltajille.

Kiinnitetty Nainen koki vanhemmuuden ja työn yhteensovittamisen hankalaksi, juuri riittämättömien tukiverkkojen vuoksi. Kiinnitetyn Naisen silloinen puoliso ja lapsen isä, työskenteli teatterissa hänkin ja vaikka molemminpuolinen ymmärrys toisen työstä oli olemassa ja puoliso hoiti kyllä lasta ja vastuu kotitöistä jaettiin, oli puoliso vastuullisen työasemansa vuoksi vielä enemmän poissa kotoa kuin Kiinnitetty Nainen. Puolison työ meni aina kaiken edelle ja koska perheellä ei ollut paikkakunnalla lainkaan tukiverkkoa, ratkaisuksi tilanteeseen vanhemmat palkkasivat lapselleen hoitajan, joka hoiti lasta kotona silloin, kun vanhemmat olivat iltaisin teatterilla. Sama hoitaja hoiti lasta lopulta monta vuotta ja hänestä tuli lapselle eräänlainen varamummu. Lapsen kasvaessa Kiinnitetty Nainen keksi luovan ratkaisun yhdistää työ ja perhe, tai oikeastaan hänen lapsensa tarjosi ratkaisun: lapsi innostui esiintymisestä noin viisivuotiaana ja alkoi tehdä avustajan töitä teatterilla. Näin koko perhe vietti illat yhdessä teatterilla. Kiinnitetty Nainen kertoo, että olisi halunnut lisää lapsia, mutta työ oli sen esteenä. “En kokenut jaksavani sitten enempää (lapsia) siinä (työn) rinnalla ja siitä tunnen pikkuisen katkeruutta”, hän sanoo.

Freelancer näkee omalla kohdallaan mahdollisena yhtälönä itsellisen vanhemmuuden ja lavastajan ammatin yhdistämisen. “Olen pohtinut sitä (itsellisen vanhemmuuden ja lavastajan ammatin yhteensovittamista) ja on hurja havainto, että miten ison rajoitteen ammatinvalinta asettaa, että sitten pitäisi valita pois joko lapsi tai tämä työ”, hän sanoo. Freelancer kokee hyvänä asiana sen, että heidän perheessään on kaksi freelancertaiteilijaa vanhempina. Vaikka tulot olisivatkin välillä tiukassa, tarkoittaa freelancerius myös vapautta järjestää aikataulut suhteessa lapseen.

Kiinnitetty Mies näkee molempien vanhempien mahdollisuuden joustaa aikatauluissa (työssä) tasapainottavana ja toisaalta myös tasapuolistavana tekijänä. Toisaalta Kiinnitetty Mies kokee itsensä uraorientoituneemmaksi ja kunnianhimoisemmaksi, kuin puolisonsa, mikä on osaltaan vaikuttanut siihen, miten työhön ja perhe-elämään käytetty aika on heidän perheessään jakautunut. Myös puolison ymmärrys lavastajan työstä nousi esiin haastatteluissa ja se koettiin erityisen tärkeänä. Kiinnitetyn Miehen mukaan ammattiin kuuluu hyvä kommunikointi ja näitä

keskustelutaitoja tarvitaan myös kotona. Työn luonteesta, työajoista ja aikatauluista keskustelu vaatii opettelua.

4.3. Muutos

“Ongelmatilanteita oli paljon ja sovituista (vapaa-ajan) menoista ei aina voinut pitää kiinni, että lapselle on varmasti tuotettu pettymyksiä.” -Kiinnitetty Nainen

Moni haastateltavistani mainitsi havainneensa muutoksen teatterialan työkuulttuurissa ja esittävien taiteiden kentällä. Muutos on ollut kohti terveempää työkuulttuuria, joka on ollut hyvä asia myös suhteessa perhe-elämään. On pikkuhiljaa alettu ymmärtää, että taiteilijan fyysisellä ja henkisellä hyvinvoinnilla on merkitystä ja jos tekee koko ajan töitä, ei voi hyvin. Kun kuuntelen Opettajan ja Kiinnitetyn Naisen kertomuksia työkuulttuurista 80- ja 90-luvuilla, se kuulostaa nykypäivään verrattuna hurjalta. Opettaja kertoo työn tulleen silloin kotiin ihan konkreettisestikin. Ohjaaja saattoi soittaa Opettajalle mihin vuorokauden aikaan hyvänsä, monta tuntia kestäviä puheluita, jotka Opettajan lapsi edelleen muistaa. Opettaja toteaa: “Aina oli joku kriisi, joka piti heti ratkoa ja (lavastajan) olla käytettävissä 24/7.” Opettaja uskoo, että nykyään töihin liittyvät asiat pyritään läpikäymään työajalla ja näin olen asian itse myös kokenut. Muutoksen voi nähdä tapahtuneen pikkuhiljaa ja myös koronapandemia on osaltaan vaikuttanut siihen. Ennen pandemiaa, mentiin töihin myös kipeänä. “Finrexinit vaan naamaan ja töihin, vaikka pää kainalossa”, summaa Freelancer.

Hän kokee, että nykyään työkuulttuuri on terveempi eikä enää odoteta työn asettamista kaiken muun edelle, kuin vielä 2010 luvun alussa. Freelancer: “Silloin kun mä aloitin parikymmentä vuotta sitten, niin työkuulttuuri oli aika erilainen. Työ oli ykkösprioriteetti ja mäkin tein tosi paljon töitä ja pitkää päivää.” Freelancer myöntää, että hänen perheellistymisensä on toki osaltaan vaikuttanut kokemukseen työkuulttuurista.

Saman työkuulttuurin liittyvän muutoksen on huomannut myös Moniosaaja, jonka kokemus on, että teattereista on karsiutunut toxisimmat ohjaajat ja työtavat pois. Asioista puhutaan avoimemmin ja ongelmiin puututaan herkemmin, työyhteisöt ovat ylipäänsä terveempiä.

Toisaalta muutos on tapahtunut myös toisessa asiassa ja tämä muutos ei ole positiivinen. Työtarjouksia on tänä päivänä paljon vähemmän, kuin 1970–2010-luvuilla. Varsinkin Opettaja ja Kiinnitetty Nainen ilmaisevat huolensa työnäkymien muutoksesta teatterikentällä. Kun Opettaja ja Kiinnitetty Nainen aloittivat lavastajan uriaan, töitä oli tarjolla runsaasti, eikä toimeentulon puolesta tarvinnut olla huolissaan. Opettaja: “Mä ymmärrän sen pelon nykyään, työtarjouksia on niin hirveän paljon vähemmän kuin silloin. Meillä oli kyllä valintaa enemmän”. Epävarma työtilanne ja kulttuurialaan kohdistuneet hallituksen leikkaukset ovat entisestään lisänneet oloa, ettei voi vastata kieltävästi työtarjoukseen, vaikka se voisikin joskus tarkoittaa, että tarjottu työ sopii huonosti perheellisen lavastajan aikatauluihin.

Minulla ei ole omakohtaista kokemusta haastateltavien kuvailemasta teatterialan työkulttuurin muutoksesta, koska en ole tehnyt töitä teatterialalla ennen lavastuksen opintoja. Huomaan kuitenkin pohtivani, juontuuko lapsuudenkokemukseni haastateltavieni mainitsemasta epäterveestä työkulttuurista, joka vielä silloin vallitsi?

4.4. Perhe voimavarana

“Tiskatessa parhaimmat ideat on aina tulleet.” -Opettaja

Keskustelu eri-ikäisten ja eri vuosikymmenillä työskennelleiden kollegoiden kanssa vahvisti ajatustani siitä, että perhe rajoittaa terveellä tavalla omaan työhön uppoutumista ja perhe on usein työskentelyä tasapainottava tekijä. Perheen palauttavaa vaikutusta lavastajan henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin voi pitää merkittävänä, jos vain lavastajan työmäärä pysyy kohtuullisena. Kun olen perheeni kanssa en tee töitä, enkä edes voisi tehdä töitä.

Lapseni ja heidän ajattelutapansa toimivat minulle inspiraation lähteinä ja saan perhe-elämästä paljon sisällöllistä materiaalia, josta ammennan myös taiteeseeni. Lavastuksen kandidaatin portfoliossani *Arjen ja leikin lumo* (2024) kirjoitan siitä, miten arkiset havainnot toimivat usein suunnitteluni inspiraationa. Lapset osaavat uskomattomalla tavalla olla läsnä hetkessä ja he palauttavat minut maan pinnalle silloin, kun oma

tekemiseni on vaarassa lähteä laukalle. En yksinkertaisesti pysty keskittymään koko aikaa luomiseen ja työasioihin, kun on tehtävä perunamuussia perheelle. Koen, että perheeni auttaa minua suhteuttamaan asioita ja laittamaan asiat oikeaan perspektiiviin. Perhe asettaa työlleni terveitä rajoja ja perheen rytmi sekä rutiinit muokkaavat omaa ajankäyttöä paremmaksi suhteessa työhön.

Moniosajalle äitiyden ja lavastajan ammatin yhdistäminen näyttäytyy pääasiassa positiivisessa valossa ja hän kokee saavansa paljon inspiraatiota lapsiltaan. Hän myöntää, että positiiviseen näkökulmaan voi toki vaikuttaa hänen tämänhetkinen työtilanteensa, joka on kuukausipalkkainen vakituinen työ. Hän epäilee, että vastaukset olisivat luultavasti olleet hieman erilaisia, jos olisin haastatellut Moniosajaa vuosina, jolloin hänen lapsensa olivat vauva- ja taaperoikäisiä ja hän matkusti ympäri suomea tekemässä lavastuksia maakuntateattereihin ja samanaikaisesti teki apuraharahoitteisia vapaankentän produktioita. Moniosaja näkee hyvänä asiana sen, että hänen ammattinsa takia ja sen vuoksi, hänen lapsensa oppivat arvostamaan teatteria ja taidetta jo pienestä pitäen. Moniosaja kokee lavastajan ammatin hyvänä puolena myös sen, miten lapsi pääsee halutessaan osallistumaan erilaisten materiaalien tutkimiseen. “On askarteluvälineitä, maaleja, savea ja muovailumassoja, se on valtava rikkaus, että ympärillä on kaikkea sellaista”, hän sanoo.

Moniosaja ajattelee teatterin tekemistä ja lavastamista ikään kuin leikkinä. Kuvittelemista ja maailmoiden luomista, jota lapset tekevät koko ajan luontaisesti. Moniosaja sanoo, ettei koe olevansa hyvä leikkimään lasten leikkejä ja olemaan läsnä lasten leikeissä, mutta ammattinsa kautta hän pystyy ottamaan lapsia mukaan omaan leikkiinsä. Konkreettisena esimerkkinä hän kertoo, että pienoismallia rakentaessa hän saattaa antaa lapsilleen “tärkeää” omaa tekemistä ja samalla hän voi itse keskittyä tekemään omaa työtään. Myös Kiinnitetty Nainen kuvailee tilanteita, joissa on yhdessä lapsen kanssa rakentanut lavastuksen pienoismallia, antaen lapselle ikätasoista ja sopivaa tekemistä.

Samaistun Moniosajan ajatukseen lavastamisesta leikkinä. Kirjoitin lavastuksen kandidaatin portfolioosani siitä, miten näen lavastussuunnittelun eräänlaisena leikkinä, jossa saan keksiä ja luoda maailmaa, jota teksti tai prosessissa muodostuva materiaali minulle ehdottaa (Kotkaniemi 2024). Lasten tapa katsoa maailmaa on ihmeellinen ja

usein epäkonventionaalinen. Minulla on tapana testata erilaisia lavastuksellisia ideoitani lapsillani ja heidän lahjomattomat ja terävät huomionsa toimivat usein tai ainakin joskus ideoiden kehittämisessä eteenpäin. Lasten mielikuvitus voi myös joskus toimia suunnittelun inspiraationa. Kun suunnittelin pukuja Lahden Kaupunginteatterin koko perheen esitykseen, *Nysä, jättiläismäisen pieni seikkailu* (2025), otin idean yhteen puvuista suoraan lapseni piirustuksesta (hänen luvallaan).

Kuva 2. Lapseni piirustus.

Kuva 3. Valokuva Lahden Kaupunginteatterin esityksestä *Nysä, jättiläismäisen pieni seikkailu*. Kuvassa näyttelijät Veeti Vekola ja Aurora Manninen.

Kiinnitetty Nainen kokee äitiyden ja vanhemmuuden väistämättä muuttavan ihmistä ja opettavan laittamaan asioita oikeaan arvojärjestykseen. Työ on kuitenkin vain työtä, oli se kuinka luovaa ja taiteellista tahansa. Vanhemmuus on opettanut suhteellisuutta ja tuonut perspektiiviä asioihin, on ymmärtänyt että “maapallo pyörii ilman tätä teatteriesitystäkin”.

Pohdin sitä, miten monet ammatit saattavat näyttäytyä lapselle siten, että aikuinen lähtee töihin ja palaa sieltä, ilman että työn sisältö avautuu tarkemmin. Lavastajan työ sen sijaan tarjoaa mahdollisuuksia tehdä työprosessia näkyväksi lapselle, esimerkiksi pienoismallin rakentamisen tai valmiin, lapsen ikätasolle sopivan esityksen kautta.

4.5. Rajojen asettaminen ja ajankäyttö

“Vedän niitä (rajoja) sen takia, että mun lapsi voisi hyvin.” -Freelancer

En pidä itseäni hyvänä asettamaan rajoja. Utelias ja helposti innostuva luonteeni saa minut usein tilanteisiin, joissa teen enemmän, kuin minun oikeasti pitäisi tai mitä jaksaisin tehdä. Haluan myös tehdä parhaani, mutta mitä se oikeastaan edes tarkoittaa, jos rajoja ei ole? On vain oma, epämääräinen valinta: näin hyvin minä teen työni. Freelancerin työnkuvaan on ikään kuin sisäänkirjoitettu oletus siitä, että töitä tehdään enemmän, kuin mistä maksetaan. Työtunteja ei lasketa, eikä niitä kukaan ulkopuolinen vahdi. Kun teatterin rakenteista käsin valvontaa ei ole, voi vaarana olla, että kunnianhimoinen ja töitään rakastava freelancer tekee paljon enemmän, kuin mistä oikeasti maksetaan ja mitä jaksaisi. En väitä, että missään elämänvaiheessa ylimääräisen työn tekeminen olisi pidemmän päälle kestävä, mutta väitän, että ennen lapsia se on kuitenkin mahdollista ja se voi olla jopa ihanaa. Jos taas perheellinen lavastaja jatkaa työntekoa yöllä, ei seuraavana päivänä välttämättä voi levätä ja koko pakka on vaarassa romahtaa. “Ennen lasta mä jotenkin pystyin tämän asian hyväksymään, sen takia että se oli sitten samalla mun harrastus ja mun elämäntyyli. Mutta nyt lapsen kanssa se asettuu toisenlaiseen valoon toi homma”, summaa Freelancer.

Freelancerlavastajan työtä voi monin tavoin verrata yrittäjyyteen. Kivimäki kuvaa väitöskirjassaan yrittäjien työkuultuuriin liittyvää vahvaa uskoa omaan pärjäämiseen sekä sitoutumista työhön niin, että rajaa työn ja vapaa-ajan välille on vaikea vetää (Kivimäki 2009, 73). Yhteneväisyyksiä freelancerlavastajana ja yrittäjänä toimimisessa on myös siinä, miten ajankäyttöä voi säädellä eri tavalla kuin tavallisissa palkkatöissä, mutta säännöllisestä tulotasosta ei ole varmuutta. Epäsäännöllinen työ ja etenkin freelancerius taipuvat huonosti perhe-elämän ympärille.

Freelancerlavastajan työhön kuuluu usein myös matkustaminen ja poissaolo kotoa, jos työt ovat eri kaupungissa. Lisäksi freelancerin työhön liittyy jatkuva epävarmuus työn saamisesta ja toimeentulosta. Välillä työtä ei ole ja toisinaan sitä on liikaa. Epävarma työtilanne ja kulttuurialaan kohdistuneet hallituksen leikkaukset ovat entisestään lisänneet oloa, ettei voi vastata kieltävästi työtarjoukseen, vaikka se voisikin joskus tarkoittaa, että tarjottu työ sopii huonosti perheellisen lavastajan aikatauluihin.

Moniosaaja kokee työn jaksottamisen helpottuneen lasten syntymän myötä. Kun ennen lapsia työlle saattoi antaa kaiken ajan, nyt lapset pakottavat irti työstä ja asettavat sen tekemiselle konkreettiset rajat.

Haastatteluaineistosta piirtyi esiin eroavaisuuksia siinä, miten haastateltavani kokivat tai kokevat voivansa asettaa rajoja työn ja perhe-elämän välille. Voimakkaimmin sanansa asetteli Freelancer, joka kertoi kieltäytyvänsä työtarjouksista, jos ne ovat ristiriidassa lapsen edun kanssa, vaikka se tarkoittaisikin tulotason laskua. Freelancer: “Valitsemalla lapsen, mä valitsen myös matalamman tulotason, koska joudun sanomaan ei työtarjouksille”. Hän jatkaa, “Se on järjestettävissä, että hetkittäin on sellaisia todella kiireisiä kausia, mutta että perheellinen ihmisenä, vaikka olisikin toinen vanhempi jakamassa vastuun, niin mä koen, että se on mahdotonta jaksamisen ja ihan vaan aikataulutuksen kannalta eli se vaikuttaa myös suoraan tulotasoon”.

Freelancer pohtii, että kieltäytyminen työtarjouksista voi olla hänelle helpompaa, koska hän on ennen lapsen syntymää ehtinyt tehdä paljon töitä ja toteuttaa monia asioita, joita on itse halunnut. “Mä teen ihan erilaisia valintoja suhteessa vapaa-aikaan tällä hetkellä, kun mitä tein ennen lasta. Oon ehtinyt sitä työkakkua syödä vatsani aivan kipeäksi, niin siitäkin syystä valinta on helpompi”, hän sanoo. Freelancer kokee, että oman hyvinvoinnin kannalta on ollut joskus vaikea asettaa rajoja, vaikka oma jaksaminen olisikin ollut vaakalaudalla. Freelancerin mukaan lapsen myötä se on ollut

huomattavasti helpompaa. “On helpompi sanoa työtilanteessa, että olen pahoillani, mä pystyn käyttämään tähän puolitoista tuntia ja sitten mun täytyy lähteä hakemaan lapsi päivähoidosta”, hän toteaa.

Kiinnitetty Mies kertoo, että lapsien syntymä on muuttanut hänen tapansa tehdä töitä, etenkin suhteessa ajankäyttöön. Ennen lapsia, hän teki töitä hajanaisesti ja kun siltä tuntui. Hän saattoi esimerkiksi tehdä työpiirroksia kotona, samalla kun katseli televisiota. Lasten tulon myötä tilanne muuttui. “Siinä vaiheessa, kun alkoi pienet kädet ilmestyä tietokoneelle, niin huomasi, ettei tämä oikein toimi ja ehkä sitä myös halusi olla jotenkin eri tavalla läsnä sitten siinä”, toteaa Kiinnitetty Mies. Hän ei ole kokenut työn ja perheen yhteensovittamista mitenkään erityisen ongelmalliseksi. Hän kuitenkin lisää, ettei koskaan varsinaisesti ole tehnyt muuta työtä kuin tätä, eikä näin ollen tiedä minkälaista vanhemmuus olisi muun työn yhteydessä.

Vanhemmuus on haastateltavilleni opettanut parempia ennakointikykyjä, aikataulutustaitoja ja tietynlaista tehokkuutta. Töitä on tehtävä silloin kun voi, eikä milloin tahansa, kuten ennen lapsia. Samaistun haastateltavieni ajatuksiin työnteon muuttumisesta suhteessa vapaa-aikaan. Ennen lapsia työlle saattoi antaa kaiken ajan ja työnteke oli rajatonta. Koen, että perheellisenä pystyn paremmin asettamaan aikataulullisia rajoja tekemiselleni. Kun lapsi pitää hakea kello viiteen mennessä päiväkodista, on töistä irtauduttava ennen sitä. Uskon, että pystyn tulevaisuudessa asettamaan entistä rohkeammin rajoja työnteolle perheen hyvinvoinnin näkökulmasta.

4.6. Syyllisyys, riittämättömyys ja armollisuus

“Miksi sä äiti teet noin paljon töitä ja miksi sä oot koko ajan töissä ja kotonakin, jos mä oon ajatuksissani, niin lapsi saattaa kysyä, että äiti oletko sä nyt töissä?” Moniosaaja

Olen aina kokenut, että en ole hyvä leikkimään lasteni kanssa “lasten leikkejä”.

Tylsistyn helposti ja esimerkiksi leikkipuistossa leikkiminen lapsen kanssa on niin

puuduttavaa, että meinaan nukahtaa pystyyn. Olen potentiaalisen huono omaatuntoa siitä, että äitinä minun ei kuuluisi ajatella tai tuntea näin, vaan ihastella hiekkalaatikolla pikkuisen tekemiä hiekkakakkusia. Haastatteluaiheistosta nousi esiin yhteinen kokemus syyllisyyden ja riittämättömyyden tunteista suhteessa omaan vanhemmuuteen. Voimakkaimmin syyllisyyttä olivat kokeneet Kiinnitetty Nainen ja Opettaja, kun taas Moniosaaja ja varsinkin Freelancer pystyivät tarkastelemaan omaa vanhemmuuttaan hieman armollisemmin. Kiinnitetty Mies kertoi kokeneensa syyllisyyden tunteita vain hetkellisesti.

Moniosaaja pohtii hänellekin hyvin tutun syyllisyyden tunteen alkuperää. “Mä tunnistan sen(syyllisyyden), mutta se tulee jostain ihan muualta. Liittyykö se johonkin isompaan ilmiöön meidän kulttuurissamme, että äitinä ylipäättään tekee töitä?”, hän sanoo. Olen Moniosaajan kanssa samaa mieltä. Vaikka vanhemmuus on muuttumassa tasa-arvoisemmaksi, äitiyteen liitetyt historialliset kerrostumat elävät edelleen. Siksi monet odotukset eivät ole vain yksilön omia, vaan heijastavat laajempaa yhteiskunnallista ja kulttuurista perintöä. Laurie Cluitmans ja Heske ten Cate kirjassa *Mothering Myths, An ABC of Art, Birth and Care* (2025), kirjoittavat esipuheessaan taiteilijaäidin asemasta taidekentällä seuraavasti, “Äitiys on pitkään nähty yksityisenä, ei julkisena asiana – kodin piirissä tapahtuvana, ei osana julkista keskustelua eikä myöskään taidemaailmaa. Tällä näkymättömyydellä on ollut seurauksia äidin asemalle. Esimerkiksi yksilölliset kokemukset levottomuudesta on nähty henkilökohtaisina ongelmina, ei rakenteellisina, eikä niitä ole jaettu kollektiivisesti.” (Cluitmans & Cate 2025, 11)

Pyrin siihen, etten työskentele kotona lasten läsnä ollessa, mutta silti koen syyllisyyttä, kun huomaan ajatusteni harhailevan työasioihin enkä ole täysin läsnä perheelleni. Haastateltavani kokivat tai olivat kokeneet samanlaista syyllisyyttä ja hankaluutta “katkaista” omaa taiteellista prosessiaan, joka jatkuu ajatuksissa vaikka “työaika” on jo päättynyt. Freelancerin lempeä suhtautuminen itseensä jäi erityisesti mieleeni. “Koen, että se on myös osa persoonaani ja kuuluu luovaan työhön (että miettii työhön liittyviä asioita myös töiden ulkopuolella). Pitää pystyä olemaan armollinen itselleen. Vaikka mietin vähän muitakin asioita samalla, mä olen kuitenkin siinä, vuorovaikutuksessa lapseni kanssa. Ei meistä kukaan nyt aivan täydellinen ole”, sanoo Freelancer.

Moniosaaja näkee lavastajan työn jatkuvana prosessina ja (lavastaja) haluaa elää ja hengittää sen (prosessin) mukana. Eikä tuosta prosessista ole helppo irtaantua ennen ensi-iltaa. Moniosaaja myöntää hänellä olleen hetkiä, jolloin hän on kokenut syyllisyyttä ja kyseenalaistanut ammatinvalintaansa. “Kun on poissa kotoa ja on hirveä ikävä lapsia ja lapsilla ikävä minua, olen miettinyt, onko tämä työ kaiken sen arvoista”, hän kertoo. Moniosaaja arvelee, että syyllisyyden ja riittämättömyyden tunteet olisivat läsnä hänen elämässään, vaikka hän tekisikin jotain muuta työtä. Ajoittaisista negatiivisista tunteista huolimatta, suurimman osan ajasta Moniosaaja kokee olevansa hyvin etuoikeutettu saadessaan tehdä sellaista työtä, jota rakastaa ja joka antaa hänelle paljon.

80-luvulla, kun Opettaja loi uraa ja teki paljon töitä, hän kertoo arjen rytmin määräytyneen pitkälti esitysten harjoitusaikataulujen mukaan. Hän muistelee vuosikymmenten takaisia aikoja hieman vakavana ja myöntää, “Näin jälkepäin ajatellen, kyllä se työ vei liikaa, että ne (lapset) tuli siinä rinnalla, pyöri mukana ja sopeutu tilanteeseen, tämä kun on niin hiton kokonaisvaltaista työtä”.

Kiinnitetty Nainen on kokenut huonoa omaatuntoa siitä, miten paljon on tehnyt töitä varsinkin uransa alussa lapsen ollessa pieni. Kiinnitetty Nainen: “Ei meillä sellaista normaalia perhe elämää ollut koskaan, mitä normaaliperheessä kai on, että vanhemmat tulee neljän jälkeen kotiin ja arki pyörii perheen asioiden ympärillä”. Hän jatkaa: ” Olen syyttänyt teatteria ja tätä työtä, joka vie kaiken ajan ja ajatukset, vaikka olisi pitänyt osata varjella paremmin sitä yksityistä elämää ja pitää kiinni siitä, että on muutakin”. Kiinnitetty Nainen kertoo, että on voinut isovanhemmuuden kautta toteuttaa vanhemmuutta uudelleen ja tarjota myös konkreettista apua lapselleen, hoitamalla lapsenlapsia. Lapsenlapset tuottavat Kiinnitetylle Naiselle paljon iloa ja tasapainottavat arkea. ”Kun lapsenlapset ovat luonani viikonloppuna, en tee töitä, enkä oikeastaan ehdi edes ajatella niitä (töitä)”, Kiinnitetty Nainen sanoo.

Pohdin mistä itsellenikin hyvin tutut, äitiyteen liittyvät vahvat syyllisyyden ja riittämättömyyden tunteet kumpuavat? Osaltaan ne voisivat juontaa juurensa omasta lapsuuden kokemuksesta vanhemmasta, jolle työ tuntui merkitsevän enemmän kuin minä. Ja nyt koen voimakasta syyllisyyttä, koska pelkään muuttuneeni omaksi vanhemmakseni. Toisaalta kokemuksiani voimakkaasta syyllisyydestä ja

riittämättömyydestä selittää myös se, että olen äiti. Äiti on perinteisesti nähty ensisijaisena hoivaajana, ja tätä ihannetta on toistettu sukupolvelta toiselle. Vaikka roolit ovat muuttuneet, odotukset elävät yhä sitkeästi ajattelutavoissamme. Äitiyteen liitetään lukematon määrä vaatimuksia ja oletuksia, joita kenenkään on mahdotonta täysin täyttää: äidin tulisi olla samanaikaisesti aina läsnä, kärsivällinen, rauhallinen ja tehokas.

5. little_Star95 - ooksä online?

Kuva 4. Little_star95- esityksen lavastus.

Opinnäytteeni taiteellinen osa *Little_Star95 - ooksä online?* Oli Helsingin kaupunginteatterin produktio, joka toteutettiin osana Nykyesityksen näyttämön kesäresidenssiä ja sai ensi-iltansa 7.8.2025 Studio Pasilassa. Esitys oli sukellus nollariajan internetiin teinityön näkökulmasta. Näyttämöllä nähtiin 2000-luvun teinityön huone ja illanvietto internetissä. Esityksen kehyksenä ja materiaalina toimivat työryhmän omat kokemukset identiteetin rakentamisesta internetiin ja sosiaaliseen mediaan, tämän rakennetun identiteetin suhde todellisuuteen ja muihin sosiaalisiin suhteisiin sekä nuoren naisen kasvuun. Teemoiksi nousivat naiseuskäsitykset, mielenterveyden haasteet, tyttöjen välinen ystävyys sekä sen haasteet. Työryhmämme kaikki jäsenet olivat työtöiksi syntyneitä, työtöiksi kasvatettuja tyttöjä ja naisia, ja ikähaarukka työryhmän sisällä vaihteli 23-vuotiaasta 40-vuotiaaseen. Erilaisia tyttöysperspektiivejä sekä lapsuuden ja nuoruuden suhteita internetiin löytyi siis laajalti.

5.1. Työryhmän sana

Moi.

Täällä puhuu little_star95.

Tai tarkemmin ottaen työryhmä nickin takana.

Meistä:

Olemme kaikki tytöksi kasvatettuja.

Olemme kaikki syntyneet vuosien 1984-2000 välillä.

Olemme kaikki jannonneet joukkoon kuulumista.

Ja aina jännittäneet salaa pyjamabileissä, pidetäänkö meistä todella.

Mutta internet oli meille paikka, jossa sai olla mitä haluaa.

Paikka, jossa luovuudellemme oli tilaa.

Paikka, jossa oli kaltaisiamme.

.

.

.

Valemuisto.

Valemuistoja.

Ja kipeitä muistoja siitä, kuinka niin sanotun varhaisen anonyymin internetin vääjäämätön kehitys 2000-luvulla kohti “sosiaalista mediaa” muutti kaiken, kun “sosiaalisuudesta” keksittiin aikamme suurin hittituote, jonka jälkeen niin sanotun “oikean elämän suhteet” valuivat nimimerkkien väleihin ja tilalle.

Yhtä lailla kun kerromme tarinaa internetistä, me haluamme kertoa tarinaa tyttöjen välisyyksistä. Herkkyyden ja julmuuden rajapinnoista.

Muistoissamme siitä, kuinka suhteemme toisiin tyttöihin rakentuivat joka päivä uudelleen ja uudelleen. Näppäimistön välityksellä, koulussa, kadulla, puhelimesta.

Meille Mean girls-elokuva ei ollut fiktiota, vaan dokumentti.

Tai ei, ei ollut. Se oli vain pieni pintaraapaisu siitä, mitä tyttöjen välillä voi tapahtua. Yksi esimerkki siitä, kuinka nuoruutemme tarinoiden päähenkilöt olivat valkoiset, muodikkaat, kauniit, laihat heterotytöt. Sivuhenkilöiden roolit kuuluivat toisenlaisille.

Sellaista se oli.

Sellaista se on.

Roolileikkejä.

Valtapelejä.

On täytynt opetella uudelleen rakastamaan omaa tyttöyttään.

Kieltäytyä leikeistä ja peleistä, jotka repivät meitä erilleen.

.

.

.

Olemme rakentaneet tämän sähköisen kudelman tästä päivästä käsin mennyttä etsien. Moni asia tai alusta on lopullisesti muuttunut tai kadonnut.

Mutta olemme löytäneet verkosta ja itsestämme uudelleen myös jotain sellaista, jonka voisi kuvitella jo kauan sitten kadonneen. Jotain tahmeaa, lempeää, vilpitöntä.

Nostalgian ja nykyisyyden suloisena sekoituksena.

Joka on tehnyt meistä meidät. (Helsingin Kaupunginteatteri 2025)

Kuva 5. Lavastuksen yksityiskohtia.

Esitys luotiin prosessilähtöisesti ja esityskonseptista vastasi työryhmä. Olin vastuussa esityksen lavastus- ja pukusuunnittelusta ja työryhmään kuului lisäksi koollekutsuja ja dramaturgi-käsikirjoittaja Sara Koiranen, lukeva dramaturgi-käsikirjoittaja Mimmi Ahonen, valo- ja videosuunnittelija Elli Maria Kujansuu, toinen koollekutsuja, äänisuunnittelija ja säveltäjä Iida Hägglund sekä näyttelijä Hilma Kotkaniemi.

Kuva 6.

Liityin työryhmään syksyllä 2024 samaan aikaan Ellin ja Mimmin kanssa, kun koollekutsijat Sara ja Iida kokosivat työryhmää kasaan. Sara ja Iida kertoivat haluavansa tehdä esityksen tyttöydestä, tyttöjen välisistä suhteista ja 2000-luvun alun internetistä. Esityksessä tulisi olemaan yksi esiintyjä, tyttö ja tytön huone ja internet pitäisi jotenkin saada toteutettua näyttämöllisesti. Työryhmä oli enää esiintyjää vailla. Siskoni, näyttelijä Hilma Kotkaniemi tuli heti mieleeni, kun kuulin mitä teemoja esityksemme tulisi käsittelemään. Hilma oli syntynyt vuonna 1995, eli suuren osan teini-ikänsä hän oli viettänyt internetin syövereissä, tulevan esityksemme maailmassa. Hilma olisi teokseemme erinomainen esiintyjä, sillä hänellä olisi aiheesta runsaasti sisällöllistä annettavaa. Hilma suhtautui intohimoisesti tyttöyteen ja hän käsitteli tyttöyden teemoja myös *She is so annoying* -podcastissaan, jota teki yhdessä Amanda Palon ja Aino Collinin kanssa. Työryhmä otti ehdotukseni hyvin vastaan ja toukokuussa 2024 meillä oli koko työryhmä kasassa.

Esitysidealla oli tarkoitus hakea Helsingin Kaupunginteatterin Nykyesityksen näyttämön kesäresidenssipaiikkaa kesälle 2025. Tiedostimme, että muita hakijoita tulisi olemaan paljon, koska samanlaisia vapaasti haettavia nykyesityksen esityspaikkoja oli

vähän. Joulukuussa 2024 saimme tiedon, että esitysideamme oli valittu kolmen parhaan joukkoon, ja helmikuussa 2025 saimme vahvistuksen, että esityksemme oli valittu Helsingin Kaupunginteatterin Nykyesityksen näyttämön kesäresidenssiin. Kesäresidenssi sijoittuisi Studio Pasilaan, jonne saisimme avaimet toukokuussa 2025.

Kuva 7. Pepperscrim-kankaan läpi otettu esityskuva.

Ennakkosuunnittelu alkoi hiihtolomaviikolla helmikuussa 2025. Koska loimme esityksen sisällön itse, tarkoitti se sukellusta menneisyyteen ja omiin teinivuosiiin. Kaivelin vanhoja laatikoitani, joihin olen säilönyt nuoruusvuosieni tavaroita ja liikutuini löytämistäni hupsuista pikku tavaroista. Figureista, hajuvesipulloista, vanhoista meikeistä, postikorteista ja julisteista. Nuo tavarat olivat joskus merkinneet minulle niin paljon, että olin halunnut säästää ne. Ennakkosuunnitteluvaiheessa dramaturgi Sara Koiranen antoi työryhmälle erilaisia kirjoitustehtäviä, joiden tarkoitus oli kerätä materiaalia esitykseen. Yksi tehtävänanto oli esimerkiksi kirjoittaa omasta suhteestaan tyttöyteen. Huomasin tämän tehtävän kohdalla, miten kipeä oma suhteeni tyttöyteen oli. En koskaan ole kokenut olevani sellainen, kuin tytön “pitäisi” olla. Teimme myös useita muita kirjoitustehtäviä omista kokemuksistamme ja muistoistamme, minkä jälkeen keskustelimme teksteistä yhdessä työryhmässä. Millaiset ajatukset, muistot ja

kokemukset nousevat ensimmäisenä pintaan? Mitä kaipaa, minkä toivoo jäävän historian syövereihin? Monilla muillakin työryhmästämme oli kokemus, että heidän tapansa olla tyttö, on ollut tai on edelleen jotenkin vääränlainen.

Kuvat 8. ja 9. Vanhalla digikameralla otettuja kuvia.

Huomasin jo aivan ennakkosuunnittelun alussa, kuinka vaikea minun oli muistella asioita, joita olin kokenut ollessani esityksemme päähenkilön, Essin ikäinen, eli 13-vuotias. Tuntui, että jäin jumiin omiin kipeisiin muistoihin ja enkä päässyt eteenpäin. Päätin ottaa erilaisen näkökulman omaan ennakkosuunnitteluuni. Ajattelin toteuttaa ennakkosuunnittelua tarkkaillen teini-ikäisiä tyttäriäni, jotka olivat sattumalta saman ikäisiä, kuin esityksen päähenkilö Essi. Pystyin tarkkailemaan tyttöjä heidän luonnollisessa ympäristössään, eli kotonamme. Tyttäriäni ja heidän huoneitaan tarkkailemalla, tein havainnon. Jotain hyvin tunnistettavaa ja muuttumatonta tuntui olevan siinä, miten tytöillä, ainakin itselläni ja tyttärilläni, oli tarve muodostaa heille tärkeistä esineistä eräänlaisia alttareita huoneidensa hyllyille ja pöydille. Sama sommitteleminen tapahtui myös seinillä. Myös erilaisten tavaroiden keräily, oli selvästi sukupolvesta toiseen siirtyvä tyttöyden piirre. Erilaiset kortit, julisteet ja piirustukset oli tarkasti aseteltu seinille. Sain idean, haluaisin peittää julisteilla, korteilla ja piirustuksilla tytön huoneen seinän lattiasta kattoon asti.

Kuva 10.

Internet oli keskeisessä osassa eityksessämme ja videosuunnittelusta oli tulossa iso. Internetin näyttämölistämisen halusimme toteuttaa isolla, tyllimäisellä projisointikankaalla, jota meillä ei ollut. Kun otimme projisointikangas haaveemme puheeksi tuotantopalaverissa, kävi ilmi, että Helsingin kaupunginteatterilla oli juuri toiveidemme mukainen, lähes kuusi metriä pitkän ja kolme metriä leveä pepperscrim-kangas, jota saisimme lainata. Pepperscrim-kangas oli ohutta, hopealangasta kudottua kangasta, joka voi toimia projisointipintana, mutta se on myös lähes läpinäkymätöntä, jos valo ei osu siihen.

Kuva 11.

Koska emme vielä huhtikuuhun mennessä olleet saaneet apurahaa lavastuksen materiaalihankintoihin, päätin lähestyä Helsingin Kaupunginteatteria ja kysyä, voisinko lainata materiaaleja heiltä? Olimmehan kuitenkin jo saaneet heiltä pepperscrimin lainaan, joten olin toiveikas. Ilokseni saimmekin heiltä lainaan valmiita seinäelementtejä ja monta rullaa muovimattoa, jotka meidän tulisi palauttaa esityskauden päätyttyä. Kun seinäelementtien lainaaminen onnistui ja yksittäisen

seinäelementin koko varmistui, tein lavastuksesta pienoismallin. En kokenut mielekkäänä tehdä lavastuksesta digitaalista mallinnusta, koska mitään ei varsinaisesti rakennettaisi alusta alkaen. Pienoismallin rakennus on itselleni mielekästä ja koen, että minun on myös helppo luonnostella ideoita suoraan pienoismalliin. Koin, että tarkan pienoismallini avulla, minun olisi helppo esitellä sekä työryhmälle, että Studio Pasilan henkilökunnalla tulevan esityksemme lavastus.

Siirryimme Studio Pasilaan toukokuun lopussa 2025. Kolmessa päivässä olimme yhdessä Studio Pasilan näyttämöhenkilöiden kanssa nostaneet ja kiinnittäneet lavastuksen seinät paikoilleen sekä maalanneet seinät. Studio Pasilan henkilökunta oli ihana ja tuntui erityiseltä, että he jättivät nyt meidät omalle työpaikalleen koko kesäksi. Lupasimme pitää hyvää huolta teatterista.

Kuva 12. Pienoismalli

Pidimme aikaisen kesäloman kesäkuussa ja harjoitukset alkoivat heinäkuun ensimmäisellä viikolla. Sara ja Mimmi olivat tehneet ennakkosuunnittelujaksolla synnytettyjen materiaalien pohjalta käsikirjoituksen esityksellemme, jota aloimme nyt käymään läpi. Oma fokukseni oli tässä vaiheessa lavastuksen eri elementtien etsiminen sekä pukusuunnittelun toteuttaminen. Esityksemme maailma oli kuvaus 2000-luvun

lopusta, tarkalleen vuodesta 2008. Joten se asetti raamit kaikelle, mitä huoneessa tulisi olemaan.

Olen Teatterikorkeakoulussa oppinut, että usein ryhmätöissä on helpompaa päästä eteenpäin, kun ihan joka asiasta ei tarvitse sanoa omaa mielipidettään. Päätin käyttää tätä oppia ja en osallistunut esityksemme internetin sisältöjen luomiseen. Luotin myös täysin työryhmän osaamiseen asiassa. Tosiasia myös oli, että työryhmässä oli monta muuta, joille internetin 2000-luvun maailma oli paljon tutumpi kuin minulle. Kukaan työryhmästämme ei ollut täysin käsittänyt, miten iso ja monimutkainen esityksen videosuunnittelu tulisi olemaan. Elli teki paljon töitä ja lopputoksena oli uskomattoman hieno videosuunnittelu, joka voitti vuoden 2026 videosäde-palkinnon.

Kuvat 13. Ja 14. Digikameralla otettuja kuvia.

5.2. Työn ja perheen yhteensovittaminen Little_star95 esitystä tehtäessä

Studio Pasila sijaitsi 50 metrin päässä kotoamme, joten työmatkani ei ollut pitkä. Toisaalta työpaikan läheisyys saattoi johtaa siihen, että jäin harjoitusten jälkeen teatterille tekemään töitä useammin kuin olisin tehnyt, jos työmatka olisi ollut pidempi. Harjoituspäivämme olivat yksiosaisia ja inhimillisiä, emmekä harjoitelleet viikonloppuisin. Koska teatteri sijaitsi niin lähellä kotiamme, lapset kävivät siellä melko usein.

Rakensimme yhtenä viikonloppuna puolisoni kanssa lavastuksen ainoan rakennettavan elementin, “tunteiden kärkikolmion”, joka kiinnitettiin näyttämön reunaan, pepperscrimin eteen ja symmetrisen lavastuksen keskelle. Puolisoni on paras rakennuskaverini ja mukana oli myös neljävuotias lapsemme. Lapsi viihtyi teatterilla ja hänestä oli hauskaa leikkiä Essin huoneessa, tutkia Essin tavaroita ja etenkin Essin meikkejä. Ei liene sattumaa, että näytelmämme Essillä oli pikkusisko, joka tykkäsi tutkia hänen tavaroitaan. Pehmolelusängystä lapseni piti erityisesti, ja hän sai valita sängystä yhden pehmon, jonka hän sai omaksi esityskauden päätyttyä. Nuorin katsoja esityksessämme oli kuopukseni, joka näki ensimmäisen ennakkonäytöksemme.

Koin, että sain teini-ikäisiltä lapsiltani erityisen paljon sisällöllistä materiaalia tähän produktioon – en ainoastaan lavastussuunnitteluun, vaan myös suoraan esityksen sisältöön vaikuttavaa aineistoa. Koska minusta tuntui hankalalta mennä liian syvälle omiin tyttöyden kokemuksiini – erityisesti 13-vuotiaan Veran muistoihin, jotka tuntuivat täysin jumiuttavan ajatteluaani – pystyin lasteni arkea tarkkailemalla suuntaamaan huomioni siihen, mikä tyttöydessä on muuttunut ja mitkä asiat ovat säilyneet muuttumattomina. Jatkumo piirtyi selvästi esiin. Sain käyttää lavastuksessa lasteni piirustuksia osana lavasteseinää ja lapseni autoivat myös julisteiden kiinnityksessä. Esikoiseni teki Little_star95- esityksen markkinointivideon nykyesityksen näyttämön instagramiin. Esikoiseni osallistui esityksen fyysiseen purkuun enemmän kuin minä itse, koska olin kiinni Lahden Kaupunginteatterin teknisissä harjoituksissa.

Kuva 15. Työryhmä

Kun tyttö on 13-vuotias, ei enää lapsi, muttei vielä aikuinenkaan, on hän taitekohdassa. Elämässä tapahtuu paljon muutoksia niin ystävyysuhteissa kuin omassa kehossakin. Oma identiteetti rakentuu, itsetunto muotoutuu ja etsitään vimmaisesti omaa paikkaa maailmassa. Minulle tuo taitekohta oli se vaihe, jossa aloin tiedostamaan sekä omat toiveeni, että ympäristön asettamat rajat. Little_star95 - ooksä online? Oli minulle hyvin rakas esitys, joka oli omistettu kaikille tytöille.

6. Lopuksi

Kun aloitin työni kirjallisen opinnäytteeni parissa, olin hämmästynyt ja jopa hieman järkyttynyt siitä, ettei taiteilijavanhemman ja perhe-elämän yhteensovittamisesta ole kirjoitettu aikaisemmin. Kirjallisia lähteitä oli vaikea löytää ja senkin vuoksi haastattelemani henkilöt toimivat pääasiallisina lähteinäni. Koen aiheen käsittelyn tärkeäksi ja toivon, että siitä kirjoitetaan jatkossa enemmänkin. Ylipäätään toivoisin, että perhe-elämän ja työn yhteensovittamisesta puhuttaisiin alallamme enemmän ja kovaäänisemmin. Lahden Kaupunginteatterin yksiosaiset harjoituspäivät ovat askel kohti perheystävällisempää työelämää – toivoisin, että muutkin teatterit seuraavat tätä suuntaa. Toistaiseksi työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen jää kuitenkin pitkälti yksilön ja perheen omien järjestelyjen varaan. Rakenteellista tukea on vähän, joten vastuu arjen toimivuudesta ja käytännön ratkaisuista on pääosin lavastajalla ja hänen perheellään.

Koin haastatteluhetket vertaistuellisesti tärkeinä itselleni ja sain myös haastateltaviltani palautetta, että hekin kokivat keskustelut merkittävinä itselleen. Joidenkin haastateltavieni kohdalla tuntui, kuin he olisivat odottaneet kauan hetkeä, jolloin saisivat vapaasti jakaa tunteuksiaan ristiriitaisista ajatuksista, joita vanhemmuuden ja lavastajan ammatin yhteensovittaminen heissä on herättänyt tai edelleen herättää. Haastatteluhetket tuottivat itselleni kokemuksen tasa-arvoisesta jaetusta ymmärryksestä ja yhteisöllisyydestä. Sain haastatteluista toivoa, ymmärrystä ja ne avasivat uusia näkökulmia aiheeseeni.

Ajatukset ja ideat eivät synny tyhjiössä, joten ympäröivä maailma, sen tapahtumat, ihmiset, hajut, maut ja vaikkapa lapselle luettu iltasatukirja vaikuttavat ja valuvat sisällöllisesti myös lavastajan taiteeseen. *Värjäytyminen* on väistämätöntä. Äitiys on herkistänyt minua, kartuttanut arjen organisointitaitojani sekä syventänyt ymmärrystäni ihmisten välisistä suhteista ja nämä taidot tukevat minua myös lavastajan ammatissa. Perheeni vahvistaa henkistä hyvinvointiani ja lisää kokemustani elämän merkityksellisyydestä ja perheeni ansiosta omanarvontuntoni ei perustu ainoastaan siihen, miten hyvin olen tehnyt työni. Koen, että tämä kirjoitusprosessi on kohottanut itsemätuntoani ja näen itseni armollisemmassa valossa, sekä äitinä että lavastajana.

Toivon voivani omalla esimerkilläni opettaa lapsilleni, että äiti voi tehdä mitä vain: opiskella, rakentaa uraa ja tehdä työtään intohimoisesti ja kuitenkin samalla olla turvallinen, riittävän hyvä äiti. Haluan opettaa lapsilleni, että omien unelmien tavoittelu on tärkeää, eikä tässä asiassa tarvitse tehdä kompromissejä. Jos lapseni joskus päättävät hankkia omia lapsia, lupaan hoitaa lapsenlapsiani aina jos on tarve, jos omilta töiltäni joudan. En ole äiti, joka omistaa koko elämänsä ainoastaan lapsilleen ja työntää omat haaveensa sivuun. Tiedän että katkeruus olisi ainoa varma lopputulos omien unelmien sivuuttamisesta, enkä tahdo opettaa lapsilleni, että niillä asioilla, joita itse haluaa (muuta kuin olla äiti) ei ole merkitystä.

On tärkeää luoda kotiin ilmapiiri, jossa perheenjäsenet kokevat voivansa puhua siitä, mitä tunteita vanhemman intensiivinen työ voi heissä herättää. Olen iloinen, että olen omalta osaltani sellaisen ilmapiirin pystynyt kotiimme luomaan, koska tyttäreni rohkeni minulta kesällä 2025 kysyä, onko työni minulle tärkeämpää kuin hän. Vastasin silloin hänelle seuraavasti: Minun työni ei ole minulle tärkeämpää kuin sinä. Sinä ja meidän perhe on minulle maailman tärkein asia, mutta myös työni on minulle tosi tärkeää. Eikä minun (onneksi) tarvitse tehdä valintaa, kumman voin saada.

Vastaukseksi tutkimuskysymykseeni, miten parhaiten yhdistää lavastajan ammatti ja perhe-elämä, kokosin haastatteluaineistojen pohjalta kuusi ohjetta, joita itse pyrin jatkossa noudattamaan.

1. Ennakkosuunnitteluvaiheessa ajoita työskentely kello 8-17 välille.
2. Panosta kommunikointiin perheen kanssa ja vaali kotona avointa keskustelukulttuuria.
3. Siedä olosuhdetta, välillä on kaoottista.
4. Aseta rajoja työlle.
5. Esittele työtäsi perheellesi ja ota heitä mukaan (mahdollisuuksien ja ikätason mukaan).
6. Ole armollinen itsellesi.

Ja aina on hyvä pitää mielessä että,

“Maapallo pyörii ilman tätä teatteriesitystäkin”

-Kiinnitetty Nainen

Lähteet

Cluitmans, C. & Cate, H. , eds, 2025. *Mothering Myths, An ABC of Art, Birth and Care*. Valiz.

Kivimäki, R. 2009. *Vanhemmuus työpaikoilla*. Yhteiskuntatiteiden tohtorin väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Kotkaniemi, V. 2004. *Arjen ja leikin lumo*. Kandidaatin opinnäyte. Taideyliopiston teatterikorkeakoulu.

Helsingin Kaupunginteatteri. 2025. *Little_star95 - ooksä online?: Esityksen käsiohjelma*. Helsinki: Helsingin Kaupunginteatterin julkaisutoimisto.

Kuvat

Kannen kuva. Vera Kotkaniemi.

Kuva 2. Lapseni piirustus. Vera Kotkaniemi

Kuva 3. Valokuva Lahden Kaupunginteatterin esityksestä Nysä, jättiläismäisen pieni seikkailu. Kuvassa näyttelijät Veeti Vekola ja Aurora Manninen. Aki Loponen.

Kuva 4. Little_star95- esityksen lavastus. Helmi Padatsu.

Kuva 5. Lavastuksen yksityiskohtia. Helmi Padatsu.

Kuva 6. Pinja Juhola.

Kuva 7. Pepperscrim-kankaan läpi otettu esityskuva. Helmi Padatsu.

Kuvat 8. ja 9. Vanhalla digikameralla otettuja kuvia. Helmi Padatsu.

Kuva 10. Helmi Padatsu.

Kuva 11. Pinja Juhola.

Kuva 12. Pienoismalli. Vera Kotkaniemi.

Kuva 13. ja 14. Vanhalla digikameralla otettuja kuvia. Helmi Padatsu.

Kuva 15. Työryhmä. Helmi Padatsu.